

VOORPRET... HOEZO ?

Ingezonden brief van W. Woltz (1932), ex-hoofdredacteur van NRC Handelsblad

In de laatste nieuwsbrief schreef het bestuur dat je “voorpret” kunt hebben van een goed voorbereide dood. Niet van de dood zelf, maar van het bevredigende gevoel om zelf de regie in handen te hebben.

Immers, je hebt de zekerheid het ooit te kunnen gebruiken als je eraan toe bent. Maar het hoeft niet. Misschien overlijdt je onverwacht en zonder middel. Je bent op alles voorbereid.

Dat is pas voorpret.

In alle woordenboeken staat dat als er sprake is van voorpret, je je verheugt op een plezierige gebeurtenis. En daar schuurt het: doodgaan is nooit plezierig. Soms is het een verlossing, soms een keuze maar nooit een genoegen. Ook een goed voorbereide dood is geen pretje en zeker geen reden tot voorpret. Het gaat niet om een enkel woord. Toch proefde ik in deze formulering een enthousiasme dat tot nadenken stemt. Want elke overtuiging, elke ideologie of geloof heeft in extremis bedenkelijke kanten. Dat geldt zeker voor groepen mensen die zich niet gehoord of onrechtmatig behandeld voelen. En die daarover zo verontwaardigd zijn dat zij bereid zijn tot actie, zo nodig aan de randen van de wet.

Voor de duidelijkheid. Al een paar jaar ben ik overtuigd lid van Laatste Wil. De reden voor mijn lidmaatschap is dat ik verbolgen ben over het feit dat een paar politieke partijen mij het recht ontzeggen om over mijn eigen leven te beslissen. En ik vind het beschamend hoe grof het Openbaar Ministerie het bestuur heeft aangepakt, alsof het misdadigers zijn.

In discussies over de pil van Drion en over Het Middel gaat het vaak over de gevaren, het misbruik, de bijwerkingen. Terecht want niemand wil dat een zelfgekozen dood smoezelig of smartelijk is. Echter, veel van die praktische of technische bezwaren worden niet aangevoerd om een oplossing te vinden, maar om die te frustreren. Daarmee worden voorstanders van een zelfgekozen einde altijd in het defensief gedrongen. “Bewijs dat die dood vreedzaam gaat”. (Nee, vaak niet, ook een “natuurlijke dood” is een gevecht.) “Bewijs dat er nooit misbruik wordt gemaakt”. (Die mogelijkheid is er altijd).

Al die mitsen en maren in het levenseindedeбат komen neer op de fundamentele vraag: van wie is jouw leven? Daarop zijn in principe twee antwoorden. Het leven is een geschenk van een hogere macht waarover jij niet mag beschikken. Of je bent zelf “eigenaar” van jouw leven en mag erover beslissen. (Uiteraard is de mens een sociaal wezen, vrienden en familie hebben ook een stem etc., maar het gaat om het principe.) Interessant in de tweedeling

is dat “autonomen” de “gelovers” wél de vrijheid toekennen om een laatste keuze te maken, maar dat dat omgekeerd niet zo is. Een kleine minderheid kan dan via het politieke systeem een verbod en dus criminalisering afdwingen.

Een effect daarvan is: ondergronds gaan. Het bestuur weet daarvan niets maar ik vermoed dat er een informeel netwerk is van mensen die elkaar Het Middel verstrekken. Die de overtuiging hebben dat zij daarmee een goede daad verrichten. In principe is dat evenmin in de geest van de democratie, maar het gevoel van onrechtvaardig behandeld te worden, laat nood de wet breken. Een logisch gevolg van die ondergrondse netwerkjes is dat er een clubgeest ontstaat. Je moet mensen vertrouwen want wat je doet, kan tegen de wet zijn. Dat schept een gevoel van camaraderie, van saamhorigheid waarbij aan Het Middel bovenmatige betekenis wordt gehecht. Meer dan wat het is: een chemisch poedertje waaraan je kunt overlijden en niet altijd zo waardig.

Waar ik beducht voor ben, is dat er een groepsdruk ontstaat – niet ongewoon in bewegingen met een ideële doelstelling. Binnen zo een groep zijn vrijwel altijd mensen die hun overtuiging voor geen tegenspraak vatbaar achten. Een extreem voorbeeld daarvan is het verhaal van een man in Engeland die als een soort consulent van de euthanasiebeweging rondreisde om mensen te helpen bij hun levenseinde. In één of meer gevallen werd hij boos als mensen aarzelden of toch niet wilden: hij had dat hele eind gereisd, dat was niet de afspraak. De populaire bladen noemden hem Dr. Death, hij kreeg terecht straf en het gesprek over euthanasie werd jarenlang onmogelijk. Zoals gezegd: een extreem geval, een jaar of vijftig geleden. Ik acht het uitgesloten dat zoiets bij de Laatste Wil gebeurt. Maar uit het artikel Voorpret proef ik enthousiasme. Het is niet zo bedoeld maar ik voel het als een lichte druk. Namelijk, dat als ik alles zo goed geregeld heb, als het ware mijn laatste vakantie heb geboekt, ik achterover kan leunen. Zo, dat is geregeld, dankzij reisbureau De Laatste Wil.

Dat is het niet. Ik twijfel nog steeds, soms meer en soms minder. Het is maar net welke verhalen over ellendig lijden je hoort, en of je hoopt dat het meevalt. Een vreemd gevolg van het bestuursenthousiasme is ook, dat ik een zekere loyaliteit jegens hen ontwikkel. Namelijk: die mensen hebben er zo hard voor gevochten, zijn zo onbehoorlijk behandeld door het Openbaar Ministerie, dat ik mij bijna verplicht voel om het schoonmaakmiddel (zo heet het in huiselijke kring) te nemen als het zover is.

Die solidaire neiging is strijdig met het idee van zelfbeschikking en vrijheid. Met andere woorden: ik moet mij niet onder druk laten zetten door Het Gelijk, maar wil geestelijke ruimte houden om te twijfelen. Om op het laatste moment te zeggen dat ik niet durf. Dat al mijn solide humanistisch filosofisch gefundeerde overtuigingen vervliegen in angst. Dat ik bang ben om dood te gaan en de wereld ijskoud zonder mij verder draait. Dat ik nog liever minimaal wil leven en veel pijn wil verdragen dan sterven.

Het zou een ontkenning zijn van alle waarden waarin ik een jaar of zeventig heb geloofd, maar het leven is onvoorspelbaar en heeft ironische kanten. Die groepsdruk is er, ik voel die althans. Ik heb mij daarvoor opengesteld en ik heb eraan bijgedragen in discussies; het is de druk die ik mezelf heb opgelegd. “Je hebt het beloofd, en nu moet je het doen”. Het grappige en ontrouwe idee is, dat ik niets móet doen. Ik wil de vrijheid houden om op het laatste moment alle overtuigingen te verloochenen.

Een volgende overweging is dat Het Middel dat naar ik hoor ondergronds gedeeld wordt, de status van doel en ideaal krijgt. Dat is het niet, het is een noodgreep. Het is helaas illegaal om het door te geven. Het idee dat de dood daarmee vreedzaam wordt binnengehaald, is misplaatst. Ook gewoon doodgaan is vaak gewelddadig want het leven is taai. Ik zou graag willen dat het bestuur, dat via vele kanalen nu wel voldoende verhalen heeft verzameld, open is over hoe het werkt en de bijwerkingen. En de Laatste Wil, waarvan ik overtuigd lid ben, moet ook realistisch zijn over de gevolgen voor familie. De schouwarts, politie aan de deur en ondervraging door recherche, is dat voorzien bij de voorpret?

Ook doodgaan is niet zo eenvoudig.